

УДК: 351.811+608.2

DOI: <https://doi.org/10.32366/2709-9261-2022-3-1-91-98>

Червінчук Андрій Васильович,
кандидат юридичних наук, старший дослідник
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7893-6632>

Атаманенко Юлія Юріївна,
кандидат технічних наук
(Донецький державний університет
внутрішніх справ, м. Кривий Ріг)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7423-9880>

ПРИСТРОЇ ДЛЯ ПРИМУСОВОГО ВІДКРИТТЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ТА ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

У статті досліджено телескопічний кийок, викидний ніж із вбудованим склобоек, тактичну ручку – куботан, аварійний молот та нещодавно запатентований промисловий зразок «Пристрій збірний для примусового відкриття транспортного засобу “Wincrusher”», які за своєю функціональністю передбачають можливість руйнування бокового скла автомобіля. Детально розглянуто та проаналізовано їх комплектацію, технічні можливості та аспекти технологічного процесу. З ряду пристроїв виокремлено збірний пристрій «Wincrusher» та запропоновано шляхи вдосконалення нормативно-правової бази для його застосування.

Ключові слова: транспортний засіб; проникнення поліції до транспортного засобу; примусове відкриття; методика розбиття; бокове автомобільне скло; спеціально зорієнтований пристрій.

Постановка проблеми. На сьогодні поліцейські підрозділи патрульної поліції України під час виконання своїх обов'язків у сфері контролю за дотриманням правил дорожнього руху як поліцейські заходи примусу можуть використовувати спеціальні засоби, перелік яких міститься в Законі України «Про Національну поліцію» [1]. Однак у поліцейській діяльності трапляється чимало випадків, коли для захисту життя та здоров'я людини, а також припинення чи протидії певним правопорушенням, зокрема тим, що вчиняються з використанням транспортних засобів, виникає потреба застосування інших технічних приладів, що наразі не перебувають на оснащенні підрозділів Національної поліції України. Це насамперед стосується тих ситуацій, коли задля порятунку життя та здоров'я людини або подолання злісної непокори законному розпорядженню або вимозі поліцейського під час виконання ним службових обов'язків необхідно примусово відкрити автомобіль шляхом пошкодження скла, дверей чи запірних пристроїв. Тому виникає доречне питання щодо вибору пристроїв примусового відкриття

транспортних засобів, правових підстав їх застосування та окремих аспектів технологічного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика застосування заходів адміністративного примусу під час забезпечення поліцією публічної безпеки та порядку розглядалася багатьма вченими. Доречним буде виокремити праці таких науковців, як А. С. Васильєв, Є. В. Додін, О. В. Кузьменко, В. І. Курило, А. О. Собакар, С. Г. Стеценко, В. К. Шкарупа та інших.

З-поміж значної кількості досліджень варто звернути увагу на думку Р. М. Пилипіва, який пропонує додати до превентивних поліцейських заходів повноваження вимагати від водія зупиненого на законних підставах транспортного засобу відкрити вікно не менш ніж на дві третини, увімкнути світло в салоні автомобіля та не залишати транспортний засіб без конкретної команди поліцейського. А в разі відмови водія або особи, яка знаходиться у транспортному засобі, виконати законну вимогу поліцейського відкрити вікно або вийти з автомобіля – застосовувати гумові або пластикові кийки для розбиття скла транспортного засобу. Також для цієї дії дозволити поліції використовувати вогнепальну зброю як спеціальний засіб (руків'я пістолета або приклад автомата) без застосування кінетичної енергії набоїв [2].

Наразі в чинному законодавстві України та наявних методиках не визначено ефективного та безпечного способу примусового відкриття транспортного засобу. Тому, досліджуючи ті чи інші пристрої, варто враховувати, що їх застосування має бути безпечним для життя і здоров'я особи, яка знаходиться в салоні автомобіля, а також нести мінімальні пошкодження для самого транспортного засобу.

Метою статті є обґрунтування можливості використання того чи іншого пристрою для примусового відкриття транспортних засобів та закріплення нормативно-правової бази його застосування на державному рівні.

Виклад основного матеріалу. До пристроїв, які за своєю комплектацією передбачають можливість руйнування бокового скла автомобіля, слід віднести: телескопічний кийок, викидний ніж із вбудованим склобомом, тактичну ручку – куботан, аварійний молот та нещодавно запатентований промисловий зразок «Пристрій збірний для примусового відкриття транспортного засобу “Wincrusher”». Перш ніж обрати найбільш відповідний пристрій для вирішення вказаної задачі, необхідно розглянути та проаналізувати комплектацію, технічні можливості та аспекти технологічного процесу.

Телескопічний кийок ESP (курсив наш. – А. Ч., Ю. А.). Прикладом є компактна загартована телескопічна палиця (ExB – 21HS) з додатковим гумовим наконечником, який містить прихований шип (BE-05) (рис. 1, 2). Конструкція в кийка дуже проста: він складається з декількох телескопічних циліндрів, що вкладені один в одного, утворюючи пружний еластичний прут у результаті різкого помаху рукою. Слід зазначити, що кийок виготовлений із загартованої сталі, так само, як і кінець, який забезпечує максимальну ефективність кийка. Поперечні насічки рукоятки дають змогу здійснити надійний хват дубинки та сприяють надійній фіксації металевого кріплення. Додатковий наконечник BE-05 – спеціальний твердий та високоміцний шип (карбід вольфраму), який надійно прихований у наконечнику відразу під гумовим покриттям [3].

Рис. 1. Компактна загартована телескопічна палиця (ExB – 21HS)

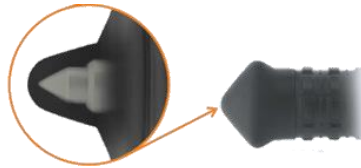

Рис. 2. Додатковий гумовий наконечник

Телескопічний кийок з установленим додатковим гумовим наконечником (замість стандартного наконечника) дозволяє з легкістю розбити автомобільне скло, тим самим частково захищаючи від травм уламками.

Телескопічний кийок використовують так:

- 1) працівник Національної поліції України обирає бічне скло автомобіля, яке підлягає руйнуванню;
- 2) бере за рукоятку похідного (складеного) телескопічного кийка та різким махом руки переводить положення телескопічного кийка в розкладне;
- 3) задля забезпечення безпеки прикриває обличчя та очі будь-яким доступним захисним щитом;
- 4) сильно вдаряє по склу додатковим гумовим наконечником телескопічного кийка.

Викидний ніж із вбудованим склобоек (курсив наш. – А. Ч., Ю. А.). Зразком є викидний ніж Grand Way 1000113 (рис. 3).

Рис. 3. Викидний ніж Grand Way 1000113

Загострений з обох сторін кинджалоподібний клинок кишенькового ножа виготовлений із найбільш корозійностійкої та надійної сталі, твердість якої за шкалою Роквелла досягає 55 HRC. Викидний ніж відкривається шляхом пересування спеціального фіксатора на рукоятці, яка виготовлена з алюмінію з

різною обробкою. На кінці рукоятки розташований склобій для розбиття автомобільного скла [4].

Варто зауважити, що зазвичай склобій є окремою деталлю, розташованою на торці рукоятки. Рідше це закінчення хвостовика, що виступає з рукоятки і має форму склобою, або власне торець рукоятки, тобто хвостовик та накладки, виконані разом у формі склобою.

Викидний ніж використовують у такий спосіб:

- 1) працівник Національної поліції України обирає бічне скло автомобіля, яке підлягає руйнуванню;
- 2) бере за рукоятку викидного ножа;
- 3) задля забезпечення безпеки прикриває обличчя та очі будь-яким доступним захисним щитом;
- 4) сильно вдаряє по склу кінцем рукоятки, на якому розташований склобій.

Тактична ручка – куботан (курсив наш. – А. Ч., Ю. А.). Тактична ручка – куботан Laix B2 (рис. 4) – візуально звичайна ручка без ковпачка з м'яким стрижнем. Кінчик, що пише, ховається всередину поворотом верхньої частини [5].

Рис. 4. Тактична ручка – куботан Laix B2

Вибір виконаний з авіаційного алюмінію, що забезпечує міцний корпус, а жорстка зубчата структура поверхні ручки запобігає ковзанню руки у разі використання ручки як куботан.

Тактичну ручку використовують так:

- 1) працівник Національної поліції України обирає бічне скло автомобіля, яке підлягає руйнуванню;
- 2) бере тактичну ручку зворотнім хватом, тримаючи великий палець на закругленому торці виробу;
- 3) задля забезпечення безпеки прикриває обличчя та очі будь-яким доступним захисним щитом;
- 4) сильно вдаряє в кут скла торцевою частиною корпусу ручки.

Рис. 5. Аварійний молоток

Аварійний молоток (курсив наш. – А. Ч., Ю. А.). Цей інструмент має зручну ручку, яка надійно захищає руку людини від порізів під час розбивання скла. Ударна частина молотка зроблена з міцної сталі і має загострений кінець (рис. 5). Крім того, деякі аварійні молоти мають вбудований у рукоятку безпечний ніж, який використовується для перерізання ременів безпеки [6].

Спосіб примусового відкриття транспортного засобу завдяки використанню аварійного молотка полягає в тому, що:

- 1) працівник Національної поліції України обирає бічне скло автомобіля, яке підлягає руйнуванню;

- 2) бере за рукоятку аварійного молотка головкою вперед;
- 3) задля забезпечення безпеки прикриває обличчя та очі будь-яким доступним захисним щитом;
- 4) сильно вдаряє по склу сталевим наконечником молотка.

Однак слід наголосити, що зазначені вище способи примусового відкриття транспортного засобу мають низку недоліків, зокрема:

- максимальний розкид скла;
- неконтрольовану силу удару;
- можливість травмувати осіб, що знаходяться всередині автомобіля;
- ризик травмувати поліцейського, який застосовує цей прилад;
- можливість травмувати осіб, які знаходяться поруч із поліцейським.

Окремої уваги заслуговує збірний пристрій «Wincrusher», який дозволяє максимально безпечно як для поліцейського, так і для особи, що знаходиться всередині, здійснити руйнування будь-якого бічного скла автомобіля (курсив наш. – А. Ч., Ю. А.). Основний принцип роботи полягає у фіксації його на поверхні бічного скла автомобіля та використанні сконцентрованої ударної енергії від інерційного молота, що приводиться в дію мускульною силою поліцейського. Сила розльоту та кількість уламків у зоні обличчя істотно знижується, якщо отвір для вкручування бойка буде розташований якнайдалі від обличчя людини, а одна з присосок – напроти обличчя людини в автомобілі [7].

Пристрій «Wincrusher» складається з двох окремих елементів – фіксуючої рамки з вакуумними присосками та корпусу ударного інерційного молота (рис. 6, 7).

Рис. 6. Фіксуюча рамка з вакуумними присосками

Рис. 7. Ударний інерційний молот

Фіксуюча рамка з вакуумними присосками складається з фіксуючої рамки, отвору для вкручування корпусу ударного молота, вакуумних присосок та важелів на вакуумних присосках. Ударний інерційний молот складається зі штока, ударної рукоятки (голівки) інерційного молотка, бойка та корпусу інерційного молота.

Спосіб примусового відкриття транспортного засобу за допомогою збирного пристрою «Wincrusher» такий:

- 1) працівник Національної поліції України обирає бічне скло автомобіля, яке підлягає руйнуванню;
- 2) очищає зовнішню поверхню скла автомобіля від бруду або інших часток, що можуть заважати спрацюванню вакуумних присосок;
- 3) надягає захисні окуляри та рукавички, які йдуть у комплекті з пристроєм, з метою попередження можливого ураження уламками скла;

4) розміщує на поверхні скла фіксуючу рамку так, щоб одна з присосок розміщувалася напроти обличчя людини, що знаходиться в салоні, а отвір для вкручування корпусу ударного молота, за можливості, – у геометричному центрі скла;

5) притискає до скла фіксуючу рамку та одночасно переміщує важелі на вакуумних присосках, зафіксує рамку на поверхні скла завдяки дії присосок;

6) зорієнтовує бойок і відповідно корпус інерційного молота в отвір для вкручування та обертовими рухами за годинниковою стрілкою доводить площу виходу бойка до поверхні скла. Довертає корпус до надання характерного спротиву, тобто створення початкового напруження у склі;

7) лівою рукою утримує корпус інерційного молота в місці з нанесеним протиковзним покриттям, а правою рукою, тримаючись за ударну рукоять, висуває її максимально з корпусу;

8) різким рухом правої руки з наростаючим прискоренням засовує шток у корпус інерційного молота і здійснює удар. Лівою рукою утримує прилад, оскільки під час руйнування скла його фіксація до того ж самого скла зникає.

Отже, серед низки описаних приладів слід виокремити збірний пристрій «Wincrusher», оскільки завдяки його використанню можна достатньо швидко, якісно та максимально безпечно здійснити примусове відкриття транспортного засобу шляхом руйнування будь-якого бічного скла автомобіля. Проте варто пам'ятати, що під час застосування приладу слід дотримуватися елементарних заходів безпеки для зберегання здоров'я як людини, що знаходиться всередині транспортного засобу, так і працівника Національної поліції України.

Для того щоб підрозділи Національної поліції України могли повноцінно та безперешкодно використовувати «Wincrusher» у своїй діяльності, необхідно насамперед закріплення нормативно-правової бази його застосування на державному рівні. Ураховуючи той факт, що пристрій «Wincrusher» розроблено як спеціальний поліцейський засіб, то потрібно внести певні зміни до Закону України «Про Національну поліцію», адже саме цим нормативно-правовим актом затверджується перелік, порядок та правила використання поліцією спеціальних засобів.

Висновки. Отже, з метою закріплення нормативно-правової бази використання пристрою «Wincrusher» поліцейськими підрозділами на державному рівні необхідно внести зміни до Закону України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2013 року № 580-VIII. Зокрема, у статті 42 «Поліцейські заходи примусу» визначення «спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу» слід доповнити словосполученням «для порятунку життя людей або тварин» після слів «спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для».

Також у частині 4 статті 42 «Поліцейські заходи примусу» варто розширити перелік спеціальних засобів, які поліцейські можуть використовувати для виконання своїх повноважень, тому пропонуємо додати пункт 14 такого змісту: «пристрої для примусового відкриття транспортних засобів».

Частину 3 статті 45 «Застосування спеціальних засобів» слід доповнити пунктом 14 у такій редакції: «пристрої для примусового відкриття транспортних засобів застосовують для: а) порятунку життя людей; б) порятунку життя тварин; в) подолання злісної непокори законному розпорядженню або вимозі поліцейського під час виконання ним службових обов'язків особою, що перебуває в зачиненому транспортному засобі».

Перспективи подальших розвідок полягають у розробці та науковому обґрунтуванні способу застосування пристрою збірного для примусового відкриття транспортного засобу «Wincrusher».

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 10.02.2022).
2. Пилипів Р. М. Проблеми правозастосування поліцейських заходів під час нагляду за дорожнім рухом. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. № 2 (77). С. 86.
3. Euro Security Products (ESP). URL: <https://www.euro-security.info/en/> (дата звернення: 10.02.2022).
4. Викидний ніж – Grand Way 1000113. URL: <https://wellgo.ua/nozh-vykidnoy-grand-way-100113/> (дата звернення: 10.02.2022).
5. Тактическая ручка – куботан Laix B2. URL: https://moredobra.com.ua/takticheskaya-ruchka-kubotan-1535/?search_query=103-V2&results=7 (дата звернення: 14.02.2022).
6. Аварійний молоток з кріпленням для розбиття скла. URL: <https://krivoyrog.prom.ua/ua/p954370063-avariynyj-molotok-krepleniem.html?&primelead=MC43> (дата звернення: 14.02.2022).
7. Пристрій збірний для примусового відкриття транспортного засобу «WINCRUSHER»: с. 44268 Україна : № с 2021 00257; заявл. 1.02.2021; опубл. 25.08.2021, Бюл. № 34.

References

1. Pro Natsionalnu politsiu : Zakon Ukrainy vid 02 lypnia 2015 roku № 580-VIII [About the National Police : Law of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (data zvernennia: 10.02.2022) [in Ukrainian].
2. Pylypiv, R. M. (2017). Problemy pravozastosuvannia politseiskykh zakhodiv pid chas nahliadu za dorozhnim rukhom [Problems of enforcement of police measures during traffic supervision]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2 (77). S. 86 [in Ukrainian].
3. Euro Security Products (ESP). URL: <https://www.euro-security.info/en/> (data zvernennia: 10.02.2022) [in Ukrainian].
4. Vykydnyi nizh – Grand Way 1000113 [Ejection knife – Grand Way 1000113]. URL: <https://wellgo.ua/nozh-vykidnoy-grand-way-100113/> (data zvernennia: 10.02.2022) [in Ukrainian].
5. Takticheskaya ruchka – kubotan Laix B2 [Tactical pen – Cubotan Laix B2]. URL: https://moredobra.com.ua/takticheskaya-ruchka-kubotan-1535/?search_query=103-V2&results=7 (data zvernennia: 14.02.2022) [in Russian].
6. Avariynyi molotok z kripleniem dlia rozbytta skla [Emergency hammer with fasteners for breaking the warehouse]. URL: <https://krivoyrog.prom.ua/ua/p954370063-avariynyj-molotok-krepleniem.html?&primelead=MC43> (data zvernennia: 14.02.2022) [in Ukrainian].
7. Prystrii zbirnyi dlia prymusovoho vidkryttia transportnoho zasobu «WINCRUSHER»: s. 44268 Ukraina [Prefabricated device for forced opening of the vehicle "WINCRUSHER": Certificate of Ukraine № 44268]: № с 2021 00257; zaiavl. 11.02.2021; opubl. 25.08.2021, Biul. № 34 [in Ukrainian].

Chervinchuk Andrii,

PhD in Law, Senior Researcher

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7893-6632>

Atamanenko Yuliia,

PhD of Technical Sciences

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7423-9880>

DEVICES FOR FORCED OPENING OF VEHICLES AND LEGAL GROUNDS FOR THEIR APPLICATION

Today, police patrol police units of Ukraine in the performance of their duties in the field of traffic control and supervision as police coercive measures may use special means, which are contained in the Law of Ukraine "On National Police". However, there are many cases when other technical devices, which are currently not available in the National Police of Ukraine, are needed to protect human life and health, as well as to stop or counteract certain

offenses, including the use of vehicles. The authors of the article analyzed a number of devices, which provide the possibility of breaking the side window of the car, however, only five devices were studied in more detail (their configuration, technical capabilities and aspects of the technological process). Methods of forcible opening of the vehicle with the help of a telescopic baton, a throwing knife with a built-in cullet, a tactical handle - a kubotan and an emergency hammer demonstrated a number of shortcomings, such as: maximum scattering of glass; uncontrolled impact force; the possibility of injuring people inside the car; the risk of injuring a police officer using this device; the possibility of injuring persons close to the police officer. The "Wincrusher" prefabricated device deserves special attention, because using this device, you can quickly, efficiently and safely forcibly open the vehicle by destroying any of the side windows of the car. The device "Wincrusher" consists of two separate elements - a fixing frame with vacuum suction cups and a shock inertial hammer. However, it should be remembered that when using the device, basic safety measures should be observed to preserve the health of both the person inside the vehicle and the employee of the National Police of Ukraine. In order to consolidate the legal framework for the use of "Wincrusher" by police units at the state level, it is necessary to amend the Law of Ukraine "On National Police" of July 2, 2013 № 580-VIII, in particular Article 42 "Police coercive measures" and Article 45 "Application of special means", because this normative legal act approves a list, order and rules of use by the police of special means.

Key words: *vehicle; police intrusion into the vehicle; forced discovery; method of division; side car glass; specially oriented device.*

Надіслано до редколегії 30.03.2022
Рекомендовано до публікації 04.04.2022